

funkcí v předsednictvech Národního shromáždění. Němečtí živnostníci po dlouhém jednání končí ve spolku s maďarskými nacionály posl. Szent-Ivanyiho.

Nová vláda může být spokojena potud, že má proti sobě opozici početně i programově slabou a hlavně programově nejednotnou. Je jisto, že nejde dáti lehce dohromady luďáky a komunisty, Maďary a stranu bývalého ministra Mayr-Hartinga, hackenkreuzlery a stranu bývalého ministra Stříbrného, hackenkreuzlery a německé křesťanské socialisty. Vedle toho je vidět, že většina stran opozičních prodělává těžkou vnitřní krizi.

U komunistické strany je tato krize nejlépe doložena tím, že ústřední orgán strany, »Rudé právo« stojí před hamletovskou otázkou: být či nebýt, před zánikem, neseberou-li komunisté dosti peněz na vydávání ústředního listu. Ale také luďáci mají svoje finanční obtíže, které se ukázaly při dočasném zastavení »Slováka«. Luďáci mají nejen potíže finanční, ale také taktické. Odřekli se sice Tukey, ale nevědí dobře co dále. Chtějí-li jednat i s Maďary o vybudování fronty slovenských »praobyvatel«, je z toho vidět, že Hlinkova strana dosud nevystřízlivěla. Němečtí nacionálové jsou depimování volební porážkou a němečtí hackenkreuzleři jsou zase opojeni svým vítězstvím.

Tedy opozice je poměrně slabá početně i programově; Udržalova majorita nemá v ní silného odpůrce. V početnosti majority může být i však síla, ale i slabost. Jsou tu otázky programu jednotlivých stran, které každá strana bude snažit se protlačit do jednání vlády, ale nad to jsou tu otázky, které přináší náš život, sociální a hospodářská krize zemědělská, blízkící se krise hospodářská, nehledíme-li k otázce bytové a k problémům obchodně politickým a sociálním, které klepají důrazně na dveře nového parlamentu.

Nyní záleží na tom, jak se dva hlavní bloky nové majority dohodnou. Nová majorita byla uvítána s určitými sympatiemi, které hodně platily i osobě nového ministerského premiera, jehož osobní vlastnosti dovedly ocenit nejrůznější tábory, ale jedná se o problémy příliš akutní a příliš složité, takže bude potřeba skutečného státnického rozhledu ve všech stranách, aby početnost nové majority projevila se i chutí k práci. V hlasech, které vítaly novou majoritu, byly i hlasy skepse.

Nová vláda představila se parlamentu vládním prohlášením ministerského předsedy Udržala 13. prosince. Vládní prohlášení na prvním místě zdůrazňuje řešení hospodářských problémů; chce hledat prostředky k řešení zemědělské krise; zdůrazňuje, že se opírá o většinu, v níž jsou i zástupci německého obyvatelstva. V zahraniční politice bude vláda pokračovati v dosavadní linii, při čemž zvláště bude pečováno o mezinárodní vztahy hospodářské a obchodní. Nejkonkretnější část vládního prohlášení jest ona, která se dotýká správy finanční.

Obecné rysy vládního prohlášení dávají tušit, že o akčním programu nové vlády se ještě jedná mezi stranami většiny. Nejde tu jen o otázky politické. I v agrární straně reklamovalo pro sebe moravské křídlo strany, aby mělo svého zástupce ve vládě.

Nejvíce bylo při zahájení sněmovny slyšet naše komunisty. Obživují, jakmile nad sebou cítí paraplíčko imunity. Dostali se do konfliktu s jednacím řádem a byli m. j. potrestáni ztrátou diet. Tento kravál, který ztropili komunisté, bylo jedině, na co se vzmohli po době tak dlouhé. V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Před druhou konferencí haagskou. Návštěva Mironescova. — Německá vnitřní krise. Hugenberg a Schacht. — Mandžurská »válka« a Kelloggův pakt. — Mír či příměří v Rakousku? — Amerika v mezinárodním soudu. — Polská ústavní otázka.

Hned po novém roce sejde se znovu konference mocností interessovaných na finanční likvidaci války, aby přijala definitivní texty všech smluv upravujících vzájemné závazky. Termíny reparační konference, reparační otázky jsou příliš úzké na celý ten ohromný komplex obecného válečného vyrovnání, které tu musí být provedeno. Máme-li si opatřiti jakýsi přehled všech těch namnoze podivně zauze-

ných jednání, třeba si uvědomit, že válečná likvidace není právě jen otázkou válečných náhrad poražených států vítězům, nýbrž také otázkou zaplacení válečných dluhů, jež vítězští spojenci kontrahovali mezi sebou a konec konců odvádějí společnému věřiteli: Spojeným státům severoamerickým. Ostatně ani mluvit o válečných náhradách vůbec není správné, poněvadž mírové smlouvy znají jen nápravu škod způsobených civilnímu obyvatelstvu. Poražení a viníci války jsou povinni jen reparacemi, ale vítězové nejsou proto sprostřední placení dluhů za prostředky k vedení války. To je známá zvláštnost nebo, chcete-li, anomalie versailleského míru. Zatím nelze na dané situaci nic měnit. Náprava byla ostatně vždy možná jen v jednom směru: *škrtnutí válečných dluhů, poněvadž Německo a poražení nezaplatili a nemohli zaplatit úplně ani reparace*. Po dramatických peripetiích prvních deseti let po válce dospělo se konečně k pokusu o definitivní plán řešící sice výslovně jen otázku reparační, ale naznačující přece jen zřetelně i řešení otázky válečných dluhů. Vedoucí myšlenkou plánu Youngova je *oddělení platů určených na reparace ve vlastním smyslu od platů určených na válečné dluhy kontrahované v Americe*. Zatím co prvé nabývají rázu definitivních a normálních státních závazků schopných komercialisace, druhé zůstávají politickými a mohou kdykoli býti revidovány, jakmile k tomu bude ochota na tom konci od kterého se musí začít — v Americe. To znamená, že mezispojenecké dluhy se sice ještě musí platit, ale jsou čímsi druhořadým. Velcí věřitelé spojenečtí, zejména Anglie, musili přinést těžké oběti na svých nárocích reparačních v užším slova smyslu (reparace byly omezeny na potřeby zpustošených území a ani ty nebudou hrazeny více než 50⁰/0) aby získali jistou úhradu svých platů do Ameriky z valně zmenšené německé annuity. Výsledek je tedy stručně ten: *Německo dosáhlo stlačení původního reparačního účtu* — bankovně technicky počítáno — *asi na polovinu* (poněvadž 80 miliard bonů C z 5. dubna 1921 mělo jen nepatrnou aktuální hodnotu proti 50 miliardám bonů A a B) Youngův plán má kapitalisovanou hodnotu 39 miliard zl. m. Spojenci dostanou bezpečně 2 miliardy ročně z Německa, což *pro Francii znamená zajištěnou úhradu polovičky vnitřního dluhu* za obnovená území a dluhu amerického, *pro Anglii úhradu americkou*, po opravě v Haagu i s tím co už předplatila. *Menší spojenci a věřitelé* vyjdou v Youngovu plánu zkrátka a jsou právě proto odkázáni na *kompensaci v reparacích východních*. To ovšem nemůže znamenat, že by se měli spoléhat na platy rakouské, které byly zastaveny až do roku 1968 nebo maďarské a bulharské, které již byly valně zkráceny, tomu se rozumělo hned tak, že budou *odškodněny na kontech*, která byla mírovými smlouvami zřízena *k jejich tíži*. Po rozpadnutí Rakousko-Uherska, se kterým zmizel jeden z velkých dlužníků Dohody, nalezla se formule, jak získati určité platy — příspěvky na úhradu válečných nákladů — pod titulem zaplacení přejatých státních statků na novém území nástupných států. A poněvadž se zdálo, že to ještě nestačí bylo ujednáno nad to, že tyto státy: Československo, Jugoslavie (územím chorvatským atd.), Rumunsko (Sedmihrady, Bukovina), Polsko (Halič), Itálie (Gorice, Trident atd.) zaplatí dále půl druhé miliardy zvláštního poplatku osvobozeního. Z těchto passiv bude tedy nutno hodně odepsat má-li nám býti nahrazena ztráta odpadnutím reparačních aktiv. Podle návrhů expertního výboru, který zasedal na podzim v Paříži (o nichž pronikly arci jen zprávy neoficiální) možno považovati za jisté, že náhrady z titulu státních statků *odpadnou* a také platy z titulu osvobození budou *podstatně redukovány* (u Československa na méně než jednu třetinu). To by bylo lze považovat za řešení velmi uspokojivé, za daných poměrů, hledíme-li na otázku pod zorným úhlem celkové likvidace, to jest zvláště v měřítku Youngova plánu. Ale zbývá jedna ožehavá věc speciálně našeho zájmu. Můžeme-li býti spokojeni s tím, jak se provedla kompensace našich závazků našimi nároky (mluvíme zvláště za Československo, kde je jisté značná nesouměrnost mezi oběma stranami konta) *nemůžeme při obecné likvidaci závazků připustit, aby zůstaly nevyřízeny jisté velmi nepřijemné věci z válečné pozůstalosti*. Je tu čl. 250 *mírové smlouvy trianonské*, z něhož Maďarsko odvozuje nárok na absolutní nedotknutelnost svého majetku na odstoupeném území a požaduje tudíž jeho vrácení byl-li zabrán pozemkovou reformou států národních. Naše stanovisko odmítající rozhodně, že by obecný zákon pozemkové reformy mohl spadati pod opatření článkem 250. inkriminovaná bylo potvrzeno i výrokem Společnosti národů, ale to Maďarsku nebrání aby nežádalo dále jmenování náhradních soudců do smí-

šených rozhodčích soudů a nenaléhalo na rozhodování své pře v každém konkrétním případě. Poněvadž na druhé straně hledí se vymknouti velmi pohodlně svým vlastním reparačním závazkům, které považuje za skončené platy odváděnými za moratoria, došlo by na konec snad k takové *anomalii*, že bychom ještě my, vítězové, utrpěvši škody maďarskými vpády, dopláceli poraženému a válku zavini-šímu Maďarsku. Bylo tedy smluveno mezi Československem a Rumunskem, jako dvěma státy hlavně tu interesovanými trvati na likvidaci optantské záležitosti, ať tím či oním způsobem: *buď Maďarsko odvolá své žaloby, nebo zaplatí reparace v plném rozsahu.*

Vyřízení dlouholetého zápasu o placení reparačních dluhů přineslo Německu *nový svár, vnitřní, o rozdělení břemen*, nyní definitivně stanovených a přijatých. Výsledek první konference haagské přivedl především do varu krev nacionalní pravice, která do poslední chvíle nechtěla pustit illusi, že bude přece jen možno reparační břímě setřást a věřitele ošidit. Snášeli spíše sebe těžší provisorium, než-li mohou snést sebe více zmírněné definitivum. Komericialisace valné části zahraničního dluhu je jim solí v očích a proto odhodlali se k opozici bez výběru prostředků. Pod vedením fašisticky orientovaného kapitalisty *Hugenberg*a rozmáchli se němečtí nacionalové k velké ráně národního plebiscitu o tak zv. osvobo-ovacím zákoně, kterým mělo býti zabito hned několik much jednou ranou. S Youngovým plánem je tu bit celý *Stresemannův* kurs zahraniční politiky, »marxistická« říšská vláda a konečně sama republika. Ale hlasování o provedení plebiscitu neukázalo žádné mohutné hnutí německých mass v tomto směru. Bylo dosaženo sotva potřebného minima 10% voličů, což staví smutnou prognosu vlastnímu hlasování, při němž by bylo třeba více než 50%. Následek této ztroskotavší offensivy projevil se tedy místo rozkladem vládní fronty, rozkladem samotného nacionalního tábora. Křesťansko-socialní křídlo stranu opustilo a staří konservativní vůdcové těžce nesoucí diktaturu samozvaného vůdce, vlastně peněžního žoku, buď také vystupují nebo uchylují se do neaktivity. Německá nacionalní strana se svou krajní taktikou přiblížila nebezpečně národně-bolševickým hitlerovcům, k nimž také mnoho členstva prchá v oprávněném pocitu, že lépe si obstarati svou věc u kováře než u kovářička. Isolace *Hugenbergových* nacionalů může ovšem koaliciční vládě *Müllerově* býti jen vítána poněvadž *parlamentárně pravicové živly jsou pak nuceny setrvati ve spolupráci se sociální demokracií*. Jediné díky tomu mohlo se podařit stlouci v kabinetu jakousi dohodu o finančním programu, který má německé hospodářství přizpůsobit nárokům *Youngova* plánu. Tato dohoda byla pro smíšenou, dělnicko-průmyslnickou koalici arci krajně obtížná a není divu ministr *Hilferding* nemohl se svými návrhy býti hotov. Nejprve se vyčkávalo úlev haagských, ale ani pak se nepokročilo. To vedlo k veřejnému protestu guvernéra říšské banky *Schachta*, který — těsně před plebiscitem byl vykládán — jako pomoc *Hugenbergovi*. Vláda nemohla však věcné výtky *Schachtovy* vyvrátit jinak než tím, že konečně své finanční návrhy říšskému sněmu předložila. Rozpory v majoritě se tím arci teprve náležitě odhalily, ale otevřená krise v parlamentě byla jedinou cestou jak je překonati. Klidné vytrvalosti kancléřově podařilo se konečně sjednotiti strany aspoň na zásadách celkového finančního programu, který vykazuje současně velké daňové úlevy pro průmysl a nové nepřímé daně pro vyrovnání rozpočtu. Nouzi státních pokladen odpomůže se půjčkou za účasti říšské banky, jejímuž guvernérovi se vyhovuje okamžitým daňovým programem.

Na dalekém východě, kde od července (zabrání východočínské dráhy vládou mukdenskou a přerušení rusko-čínských styků) docházelo denně k potyčkám na hranicích, přiostrila se náhle situace kriticky, když mandžurská fronta byla Rusy v *pravidelné offensivě* na dvou místech prolomena a vojsko *Čansuelianovo* začalo ustupovat v nepořádku. Po několik dní zdálo se, že se rozvíjí válka bez vypo-ovězení, že Rusové půjdou na *Charbin* a vezmou si přímou cestou dráhu zpět. Byly odtud odvozovány již také dalekosáhlé závěry o bezcennosti *Kelloggova paktu* a mírových zařízení vůbec. Záhy se ukázalo, že k takovýmto zásadním úvahám není zde vůbec místa. Sovětská Rus má sice vojensky značnou převahu nad Čínou, zmítanou chronickou anarchií, vystřihá se však přes to zaplésti se do jakékoliv války, jejíž konce jsou nedohledné. Moskva ví dobře, že její ozbrojená intervence v Mandžusku nebyla

by přijata lhostejně ani v Tokiu, ani ve Washingtoně. Kelloggův pakt, ať se naň dívá kdo chce, jak chce, je rozhodně znamenitým prostředkem vmísiti se do věci a sovětům bylo by málo platno protestovati proti tomu, kdyby měly opravdu úmysl do Mandžuska jít. Zůstávají-li však opatrně v pozadí, na svém území a intrikují-li jen z Mongolska proklamacími *autonomie severního okraje Mandžuska* mohou být jisti, že se jim do jejich sporu s Mukdenem velmoci plíst nebudou. Nabídky Čansuelianovy zněly po lekci od Chailaru velmi příjemně — *restitutio in integrum* na železnici — kdo by se spoléhal na čínskou vládnost, nebyl by však moudrým mužem.

Vytrvalosti a energii kancléře Schobera podařilo se konečně přece dostati pod střechem *ústavní reformy ústavní cestou*. Rázné zakročení proti teroristickým methodám Heimwehrů a při tom značné vyhovění reakčním tendencím v osnově samé ukázalo se znamenitou kombinací. Socialisti nabyli k němu důvěry a stali se přístupnými úvahám o menším zle. Na druhé straně křesťanští socialové uvědomili si, kdy už nescházelo výmluvných známek, do jaké propasti občanské války a nového hospodářského rozvratu je fašistické organisace vedou. Tak došlo ke kompromisu, který v celku znamená *utužení správy*, ale vylučuje všechny protidemokratické momenty a *Vidni* ponechává její postavení zemské vlády, jen finanční hospodářství podrobena je určité kontrole ústředí. Organisace Heimwehrů nejsou ovšem s takovýmto obratem spokojeny a ohlašují další demonstrační činnost. Každý však ví, že doba lomození minula a že to nebude dlouho trvat než všechny branné svazy budou rozpuštěny.

Švýcarský vyslanec Spojených států podepsal v Ženevě listinu o *přistoupení k nejvyššímu soudu mezinárodní spravedlnosti v Haagu*, za podmínek Společnosti národů na zářijové konferenci schválených. V podstatě šlo o to, aby žádná otázka Spojené státy interessující nemohla býti v Haagu rozsuzována bez souhlasu Washingtonu. Ostatní zúčastněné státy vyhověly této podmínce aspoň potud, že daly souhlas, aby každá záležitost sem spadající byla nejprve projednána s vládou Spojených států, která bude míti na vůli soud opustiti. Tím se však prakticky Amerika ocitá v těsné kooperaci se Společností národů, poněvadž Ženeva bude s ní musit projednávat každou otázku než-li bude Haagu předložena. Krok za krokem, *via facti*, blíží se americká Unie mezinárodní organisaci.

Spojená opposice v *polském sejmu* vyslovila nedůvěru vládě Switalského, která odstoupila. Co se zamýšlelo tímto gestem nebylo cizíně dosti srozumitelné, poněvadž žádným hlasováním a zjištěním známého poměru mezi oběma tábory ve sněmovně nemůže se na faktické situaci nic změnit. Vládné maršál *Pilsudski* se svými důvěrníky azemě je ho poslušna. Arithmetický součet spousty roztržštěných, navzájem se potírajících frakcí z prava, z leva i z menšin nemůže se považovat za politicky tvůrčí živél. Očekávaly se radikální kroky maršálka, jehož poměr k sejmu byl už dávno do krajnosti napjatý. Zasažením presidenta republiky *Mosczyckého* podařilo se však krisi převésti znovu na parlamentní dráhu a je dokonce oprávněná naděje na vytvoření majority. Všechny strany jsou dnes již ochotny spolupracovati na projektu ústavní reformy, který dosud potíraly. Snad příklad Rakouska měl zde také dobrý vliv.

Rudolf Procházka.

LITERATURA.

EMIL SOBOTA: REPUBLIKA NÁRODNÍ ČI NÁRODNOSTNÍ? (Čin, Praha 1929, stran 67.)

Známý pracovník v právních otázkách jazykových a národnostních přichází s novým spisem na téma, o jehož důležitosti nelze pochybovati. Autor řeší otázku, co jest stát národní a národnostní, s hlediska práva a odpovídá: »Státem národním dlužno rozuměti takový stát, jehož právní řád dává přednost určitému národu před ostatními. Stát národnostní pak jest takový stát, jehož právní řád spočívá na zásadě rovnosti všech národů uvnitř tohoto státu.« Podle těchto kriterií zkoumá pak, čím je republika Československá, a konstatuje, že v našem právu máme skutečně obojí zásadní pojetí